

Obsah

Slovo úvodem	10

I.

Obecné výklady o jazyce	14
1. Vznik a vývoj jazyka	14
2. Jazyk národní, spisovný, nářečí, obecná čeština	15
3. Příbuznost slovanských jazyků	16
4. Nauka o jazyce	18

II.

Nauka o zvukové stránce jazyka (a pravopis)	20
5. Soustava hlásek v češtině, slabika, poměr mezi hláskami a písmeny	20
6. Psaní a výslovnost slov přejatých	23
7. Zvuková stránka slova a věty	26

III.

Význam slov	29
8. Slovo, slovní význam, sousloví, frazém, slova jednoznačná a mnohoznačná, přenesené významy	29
9. Synonyma, slova citově zbarvená, odborné názvy	33

IV.

Tvoření slov (s pravopisem a výslovností)	36
10. Tvoření slov a stavba slova	36
A. Stavba slova	36
B. Tvoření slov odvozováním	37
C. Tvoření slov skládáním	38
D. Tvoření slov zkracováním	38
11. Obměny hlásek při odvozování slov	40
A. Krácení a prodloužení samohlásek	40
B. Střídání samohlásek	41
C. Změny souhlásek	42

12. <i>i/y</i> po obojetných souhláskách	43
A. Kořen	43
B. Přípona	43
C. Předpona	44
D. Koncovka	44
<i>i/y</i> po <i>b</i>	45
<i>i/y</i> po <i>l</i>	46
<i>i/y</i> po <i>m</i>	48
<i>i/y</i> po <i>p</i>	49
<i>i/y</i> po <i>s</i>	50
<i>i/y</i> po <i>v</i>	51
<i>i/y</i> po <i>z</i>	52
Souhrnná cvičení na <i>i/y</i>	53
13. Skupiny souhlásek vznikající při odvozování slov, jejich pravopis a výslovnost	54
14. Psaní skupin <i>bje – bě, vje – vě, mně – mě</i>	57
15. Předpony <i>vz-, s-, z-</i>	60

V.

Tvarosloví	63
16. Druhy slov	63
17. Podstatná jména a jejich druhy	67
Psaní velkých písmen ve jménech a názvech vlastních	69
18. Skloňování podstatných jmen	73
A. Skloňování podstatných jmen rodu mužského	74
a) Tvrdé vzory <i>pán, hrad</i>	74
b) Měkké vzory <i>muž, stroj</i>	76
c) Zvláštnosti ve skloňování některých podstatných jmen rodu mužského	77
d) Kolísání mezi vzory tvrdými a měkkými, životnými a neživotnými	79
e) Skloňování podstatných jmen rodu mužského s koncovkou <i>-a, -e</i>	80
Tvrdý vzor <i>předseda</i>	80
Měkký vzor <i>soudce</i>	81
B. Skloňování podstatných jmen rodu ženského	81
a) Skloňování podstatných jmen rodu ženského zakončených samohláskou	82
Tvrdý vzor <i>žena</i> , měkký vzor <i>růže</i>	82

b) Skloňování podstatných jmen rodu ženského zakončených souhláskou (bez koncovky v 1. p. jedn. čísla)	84
<i>Vzory píseň, kost</i>	84
C. Skloňování podstatných jmen rodu středního	86
<i>Vzory město, moře, kuře, stavení</i>	86
D. Shrnutí pravopisu koncovek podstatných jmen	89
E. Skloňování pomnožných jmen místních a jmen svátků	90
F. Skloňování jmen a příjmení a podstatných jmen přejatých	91
19. Přídavná jména a jejich druhy	95
20. Skloňování a stupňování přídavných jmen	98
A. Skloňování přídavných jmen tvrdých a měkkých	98
<i>Vzor mladý</i>	98
<i>Vzor jarní</i>	99
B. Skloňování přídavných jmen přivlastňovacích	102
<i>Vzor otcův, matčin</i>	102
C. Shrnutí pravopisu koncovek přídavných jmen	105
D. Stupňování přídavných jmen	105
21. Zájmena a jejich druhy	108
22. Skloňování zájmen	110
A. Skloňování zájmen bezrodých	110
B. Skloňování zájmen rodových	112
a) Zájmenné skloňování zájmen rodových	112
b) Skloňování zájmen rodových podle vzorů přídavných jmen	117
23. Číslovky a jejich druhy	121
24. Skloňování číslovek	123
A. Skloňování číslovek základních	123
B. Skloňování číslovek řadových, druhových, násobných a souborových	126
25. Slovesa a jejich tvary	127
a) Tvary od kmene přítomného	129
b) Tvary od kmene minulého	131
26. Slovesný vid	135
27. Třídění sloves a jejich časování podle vzorů	138
a) Slovesa první třídy	140
b) Slovesa druhé třídy	143
c) Slovesa třetí třídy	145
d) Slovesa čtvrté třídy	146
e) Slovesa páté třídy	149

f) Slovesa nepravidelná	150
g) Přehled <i>i</i> a <i>y</i> ve slovesných tvarech	152
28. Příslovce a příslovečné spřežky	153
29. Předložky	156
Předložky <i>s</i> a <i>z</i>	157
30. Spojky	158
31. Částice	160
32. Citoslovce	161

VI.

Skladba	163
33. Promluva (text), výpověď, věta a druhy vět podle komunikační funkce	163
34. Stavba věty jednoduché	165
Skladební dvojice, shoda, řízenost a slabá závislost (přimykání)	165
35. Podmět a přísudek	167
36. Shoda přísudku s podmětem	172
37. Několikanásobný podmět. Shoda přísudku s několikanásobným podmětem	173
38. Předmět	176
39. Přívlastek	178
40. Doplněk	182
41. Příslopečné určení	184
42. Poměr mezi několikanásobnými větnými členy	186
Kladení čárek v několikanásobném větném členu	187
43. Větné členy ve vztahu přístavkovém	188
44. Věty dvojjmenné, věty jednočlenné, větné ekvivalenty	189
45. Odchytky od pravidelné větné stavby	192
46. Zápor	193
47. Pořádek slov	195
48. Shrnutí pravidel o čárce ve větě jednoduché	197
49. Souvětí podřadné a souřadné	199
50. Druhy vět vedlejších	203
51. Druhy souvětí souřadného	210
52. Složitě souvětí	214
53. Řeč přímá a nepřímá	216
54. Tvoření vět	218
55. Stavba textu	221

VII.

Sloh	224
56. Úvod o slohu	224
57. Oznámení, zpráva	228
58. Referát	230
59. Vypravování	232
60. Popis, odborný popis, popis pracovního postupu	233
61. Popis osoby, charakteristika	236
62. Dopis osobní, dopis neosobní. Žádost. Vlastní životopis	237
63. Výklad	242
64. Proslov	242
Klíč ke cvičením	245
Rejstřík věcný	269